

Hold av svin

ØKENDE ETTERSPORSEL

ETTER ØKOLOGISK SVINEKJØTT

Etterspørselen etter økologisk svinekjøtt er sterkt økende. Det gjelder stykningsdeler av svinekjøtt, men ikke minst trengs det mer produksjonskjøtt av svin for å få en større produksjon av farse, spekemat med mer. Høyere etterspørsel enn tilbud av økologisk svinekjøtt har ført til underskudd i markedet. Har du lyst til å produsere økologisk svinekjøtt, og er nysgjerrig på hva som må oppfylles av regler? Her finner du en enkel presentasjon av hva du må tenke på. Regelverket bare angir minimumsreglene. Skal du lykkes, er det viktig med god motivering og agronomisk kunnskap Flere av varemottakene har bygget opp sin veilederkompetanse på økologisk svinekjøtt, og Norsk Landbruksrådgiving og andre har veiledningskompetanse som du kan benytte deg av også når det gjelder bygningsplanlegging.

HVA SIER REGLENE

Alle som skal produsere, selge eller markedsføre landbruksprodukter som økologiske, må være tilknyttet Debios kontrollordning for økologisk produksjon. Kontrollordningen innebærer blant annet minst ett årlig besøk på gården for innhenting av driftsopplysninger som grunnlag for sertifisering. Før du eventuelt tar kontakt med Debio for innmelding i kontrollordningen, bør du ta en gjennomgang av regelverket for å se på muligheter og hva som passer deg og din produksjon. Nedenfor er det listet opp noen viktige forhold som gjelder økologisk svinekjøttproduksjon.

OMLEGGING OG KARENSTID

Omlegging av husdyrholdet henger sammen med omleg-

ging av arealer. Derfor bør ikke omlegging av husdyrholdet påbegynnes før en tilstrekkelig andel med fôr kan godkjennes som økologisk. Det må også sikres at det er grunnlag for å opprettholde en kontinuerlig økologisk godkjenning etter karenperioden.

Økologisk husdyrhold krever tilhørende økologisk areal. Men ettersom produksjonen av økologisk svin stort sett er basert på kraftfôr, er minimumsarealet som må være økologisk, luftegård/uteareal, og noe areal til grovfôrproduksjon i og med at grisen også skal ha tilgang på noe økologisk grovfôr.

Når omleggingen av husdyrholdet på en driftsenhet starter, skal derfor alt areal som skal brukes til luftegård og fôrproduksjon, ha status som økologisk eller karen.

Karenstiden for konvensjonelle husdyr er den perioden dyret må føres og stelles etter reglene for økologisk produksjon, før dyret eller produkter fra dyret kan omsettes som økologisk. **Karenstid for gris er seks måneder.**

GODKJENNING OG IDENTIFIKASJON AV ANIMALSKE PRODUKTER

I økologisk husdyrhold skal alle enkeltdyr på én og samme driftsenhet opprettes i samsvar med reglene for økologisk produksjon.

Dersom enkeltdyr i en ellers godkjent besetning ikke tilfredsstillter kravene – for eksempel fordi de er nyinnkjøpte eller på grunn av sykdomsbehandling – skal disse lett kunne identifiseres, og produkter fra slike enkeltdyr kan ikke omsettes som økologiske før etter en

Temaark 16

i serien med kortversjoner til regelverket for økologisk landbruksproduksjon

Hold av svin

karensperiode eller en tilbakeholdelsestid ved bruk av legemidler.

Dyr som fødes eller fraktes inn i økologiske besetninger, skal forbli i økologiske driftssystem resten av livet. Dette betyr at driftsopplegget ikke kan baseres på å veksle mellom økologisk og konvensjonelt husdyrhold. Dette er en barriere for en del slaktegrisprodusenter som ikke har egne purker, fordi slaktegrisproduksjon ikke kan baseres på innkjøp av konvensjonell smågris, selv om man har smågrisen i mer enn seks måneder. Besetninger som må tilbakestilles grunnet uforutsette årsaker, eller som er tilbakestillt grunnet regelbrudd, kan gå inn i ny omleggingsperiode.

PARALLELLPRODUKSJON

Økologisk og konvensjonell produksjon innen samme virksomhet kalles parallellproduksjon. En virksomhet omfatter skifter, luftegårder, bygninger og lokaler, inkludert blant annet lager for fôr og strø. En virksomhet kan bestå av flere driftsenheter.

Det er tillatt med både økologisk og konvensjonell husdyrproduksjon som atskilte driftsenheter innen samme virksomhet under følgende forutsetninger:

- ved oppdrett av ulike arter
- den økologiske produksjonen skjer i en driftsenhet der husdyrrom og arealer er klart atskilt fra konvensjonelle enheter
- produsent kan dokumentere klar atskillelse ved innkjøp av økologisk og konvensjonelle innsatsvarer og dyr (regnskap/bilag)
- den konvensjonelle driftsenheten skal være tilgjengelig for fysisk inspeksjon

Økologiske driftsenheter skal være klart atskilt fra konvensjonelle driftsenheter. I en økologisk driftsenhet er det forbudt å oppbevare andre innsatsvarer enn de som er tillatt brukt i økologisk landbruk. Dersom det er aktuelt med både økologisk og konvensjonell produksjon på virksomheten, må det gå frem av driftsbeskrivelsen hvor

de økologiske og ikke-økologiske dyrene er plassert. Rutiner for atskilthet når det gjelder fôring, fôrlager, merking, beitebruk osv. må beskrives i driftsbeskrivelsen.

Det er altså lov å ha for eksempel et økologisk godkjent svinehold og konvensjonelt storfehold på virksomheten, men det er krav om atskilte bygninger eller lokaler osv.

DYRENES OPPRINNELSE OG INNKJØP AV DYR

Ved valg av raser og avlsdyr skal det tas hensyn til dyrenes evne til å tilpasse seg de lokale forholdene på driftsenheten, deres levedyktighet og motstandsdyktighet mot sykdommer. Raser som er disponert for spesielle sykdommer eller helseproblemer, skal ikke brukes.

Ved etablering av husdyrbesetning skal dyrene i utgangspunktet være godkjent økologiske. Det er tillatt å legge om sin eksisterende besetning til økologisk. Når det gjelder svineproduksjonen så er den ofte spesialisert med smågrisprodusenter, slaktegrisprodusenter og kombinert produksjon. Smågrisprodusenter og kombinertprodusenter kan legge om sin besetning, mens de som driver med slaktegrisproduksjon basert på innkjøp av smågris, er nødt til å få kjøpt inn økologisk smågris.

REKRUTTERING

I utgangspunktet skal produksjonen baseres på egenrekruttering, men innkjøp av konvensjonelle handyr for avl er tillatt. Det samme gjelder inseminering. Ønsker en å kjøpe inn hunndyr, skal disse i utgangspunktet være økologiske, men konvensjonelle ungpurker kan kjøpes inn ved behov, med inntil 20 % av voksne dyr i besetningen.

FYSISKE INNGREP

Følgende inngrep er ikke tillatt:

- halekupering
- trynering på gris
- tannklipping av gris

Hold av svin

Følgende inngrep er tillatt:

- kastrering, forutsatt at dette utføres på tilpasset alderstrinn, av kvalifisert personell og med minst mulig lidelse for dyret
- tannsliping av spedgris

BYGNINGSMESSIGE KRAV I ØKOLOGISK SVINEPRODUKSJON

Forholdene i husdyrrommene skal være tilpasset dyrenes naturlige behov og instinkter, som for eksempel behovene for tilstrekkelig bevegelsesfrihet og velvære, for å unngå unødig stress og smerte. Dyrene skal ha lett tilgang til fôr og reint vann. Bygningen skal ha god ventilasjon og tilgang på dagslys. Dyretettheten i bygningen skal sikre dyrenes velvære og velferd. Den skal avpasses dyrenes atferdsmessige behov, som særlig avhenger av gruppas størrelse og dyrenes kjønn. Innearealet skal være så stort at dyrene kan stå naturlig, lett legge seg ned, snu seg, stelle seg, innta alle naturlige stillinger og foreta alle naturlige bevegelser. For arealkrav bingestørrelse og annet, se Veileder B fra Mattilsynet.

Husdyrrom

Purker skal holdes i grupper, bortsett fra i siste del av drektighetsperioden og i ammeperioden. Smågriser kan ikke holdes i flat-decks eller i bur. Dyrene skal kunne gjøre fra seg og rote med trynet under opphold på innearealet. Til roting kan det brukes ulikt materiale som er generelt tillatt til bruk i økologisk dyrehold.

Luftegård/uteareal

Griser skal ha tilgang til utendørsarealer. Dyrene skal kunne gjøre fra seg og rote med trynet under opphold på utearealet. Purker kan holdes innendørs i maksimum 14 dager etter grising for å ivareta et godt tilsyn med dyra i denne perioden. Etter to uker fra grising skal purker ha tilgang til uteareal, og kunne velge mellom opphold innendørs og utendørs. Purker kan oppholde seg utendørs under de fleste klimatiske forhold, med unntak av svært streng kulde, ekstremvær eller store nedbørsmengder

som gjør utendørsområdet uegnet. Spedgrisen skal ha tilgang til uteareal fra de er 14 dager gamle så fremt vær, temperatur og utearealenes beskaffenhet tillater det. Spedgrisen skal uansett ha mulighet til å oppsøke innendørs oppholdsrom. Tidligste avvendingsalder for smågris er 40 dager. Som unntak fra krav om tilgang til uteareal kan den siste oppføringsfasen for slaktegris finne sted innendørs forutsatt at perioden innendørs ikke overstiger en femtedel av dyrenes levetid.

Det finnes også et oppdrettsystem for gris basert på helårs utedrift, også kalt frilandsgris. Dette er ganske vanlig i Danmark, og i økende grad i Norge. Purkene har da såkalte grisehytter som benyttes som skjul ved dårlig vær, og hvor purkene føder og har ungene i den første dieperi-oden. Dette er en ekstensiv driftsform, og legger til rette at grisene kan utfolde sine naturlige instinkter og atferd.

FÔR OG FÔRING

Fôringen må være allsidig og tilpasset behovene til det enkelte dyreslag. Fôret skal oppfylle dyras ernæringsmessige behov i ulike faser av deres utvikling. Gården bør i størst mulig grad være selvforsynt med økologisk fôr. Dyrene skal fortrinnsvis fôres med fôr fra egen driftsenhet. I mangel av slikt fôr, kan fôr fra andre virksomheter som driver økologisk benyttes.

Fôring av gris er basert på kraftfôr, men noe grovfôr skal benyttes som «miljøfôr» og sysselsetting. Det stilles ingen krav til at fôr utover dette må komme fra egen eiendom. Kraftfôr kan dermed kjøpes inn som i konvensjonelle besetninger, men skal selvsagt være økologisk godkjent.

Tilskuddsfôr

Det finnes flere typer vitamin- og mineralblandinger som er godkjent til økologiske dyr. Det er tillatt å gi jerntilskudd til smågris. Hvis purka blir syk, eller det av andre årsaker må brukes tørrmelkserstatning til grisungene, skal denne være økologisk. Kan ikke dette skaffes, må grisungene gjennom ny karenstid på seks måneder før de kan godkjennes som økologisk.

Temaark 16

i serien med kortversjoner til regelverket for økologisk landbruksproduksjon

Hold av svin

SYKDOMSFØREBYGGING OG VETERINÆRBEHANDLING

Forebyggende dyrehelsetiltak står sentralt i økologisk husdyrhold og skal bygge på følgende prinsipper:

- valg av egnede raser eller avlsdyr
- et dyrehold tilpasset de forskjellige artenes behov, som fremmer stor motstandsdyktighet mot sykdom og forebygger infeksjoner
- bruk av fôr av god kvalitet sammen med regelmessig mosjon og tilgang til beiter, noe som stimulerer dyrets naturlige immunforsvar (f.eks. sambeiting eller vekselbeite for å redusere parasittpress)
- passende besetningsstørrelse for å unngå dyrehelseproblemer som kan oppstå som følge av for stor tetthet

Når dyr likevel blir syke eller skadet, skal de behandles omgående, og om nødvendig isoleres, eventuelt settes i sykebinger. Ved sykdom skal hensynet til dyrevern være avgjørende for valg av behandlingsmetode. Valg av behandlingsmetode bør skje i samråd med veterinær. Ved bruk av veterinære legemidler skal følgende prinsipp overholdes: Ved bruk av reseptpliktig veterinærmedisin er tilbakeholdelsestiden for økologiske dyr eller produkter dobbelt så lang som i konvensjonelt husdyrhold.

ER DETTE NOE FOR DEG?

Trenger du mer detaljert informasjon om regelverket, se Veileder B fra Mattilsynet. Den finner du på Debios hjemmeside under fanen «Veiledere og regelverk». For råd og veiledning om bygninger til økologisk svinehold, kontakt din slakteriforbindelse eller Norsk Landbruks-

rådgiving. Det svenske Jordbruksverket har et par meget gode brosjyrer: **Vägen till økologisk grisproduksjon** og **Starta eko gris**. Disse gir mange gode råd, og her er det også seks økologiske produsenter som presenterer sitt opplegg. Se: <http://goo.gl/O2rplQ>

NYTTIGE LENKER/HENVISNINGER

Debios hjemmeside – www.debio.no/landbruk –

Her finner du regelverk og veiledere.

Norsk Landbruksrådgivnings hjemmeside –

www.nlr.no

Veileder B – utfyllende informasjon om økologisk landbruksproduksjon – <http://goo.gl/bhW4Kf>

Sist oppdatert 08.02.2017

Serien er utarbeidet i samarbeid mellom Norsk Landbruksrådgiving, Mattilsynet og Debio. Serien er ment som en enkel måte å formidle teksten i

Forskrift om økologisk produksjon og merking av økologiske landbruksprodukter og næringsmidler (økologiforskriften).

Veilederne er ikke juridiske dokumenter som kan brukes som grunnlag for sertifisering eller ved eventuelle tvister omkring regelforståelse.

Ved eventuell uoverensstemmelse mellom veilederne og forskriften med forordning, er det forskriftsteksten som gjelder.